

Melancholia, nuda i czas
w prozie

Jarosława
Iwaszkiewicza

Barbara Zwolińska

Melancholia, nuda i czas
w prozie

Jarosława
Iwaszkiewicza

Recenzent
dr hab. Wojciech Śmieja, prof. UŚ

Redaktor Wydawnictwa
Agnieszka Szymanowska-Pancer

Projekt okładki i stron tytułowych
Jakub Kozak

Na okładce wykorzystano zdjęcie autorstwa Danielle Dolson z zasobów
Unsplash (na prawach wolnego dostępu – domena publiczna)

Skład i łamanie
Łukasz Gwizdała

Publikacja sfinansowana ze środków Prorektora ds. Nauki
i Współpracy z Zagranicą Uniwersytetu Gdańskiego oraz z działalności
statutowej Wydziału Filologicznego i Instytutu Filologii Polskiej
Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-630-2

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

*[...] Słyszysz, mój luby, jak obecna chwila
Pada w przeszłość, rzucając dźwięk tęskny, uroczy,
Ona nigdy nie wróci, ona nas nachyla
Smutniejszymi twarzami w przeszłość upłynioną.*

JULIUSZ SŁOWACKI, *Godzina myśli*

Spis treści

Słowo wstępne 9

- I. Zegar przemijania we wczesnej prozie Jarosława Iwaszkiewicza 18
 1. Panteistyczny mechanizm obrony przed czasem w powieści *Księżyc wschodzi* (1924) 18
 2. Sen, letarg, odrętwienie jako czasowe zatrzymanie przemijania 32
 3. Samobójstwo jako sposób unieruchomienia czasu 35
 4. Nuda i czas w *Zmowie mężczyzn* (1930) 38
 5. Wyścig z czasem, wyścig ze śmiercią w *Brzezynie* (1933) 51
 6. W poszukiwaniu zagubionej tożsamości w *Pannach z Wilka* (1932) 65
- II. „Życie jest ciągle – śmierć jest złudzeniem”. Melancholijny niepokój egzystencji w *Pasjach błędmierskich* (1938) 78
- III. Melancholijny władca w *Czerwonych tarczach* (1934) 107
- IV. Od melancholii do zbrodni – *Słońce w kuchni* (1938) 146
- V. Włoskie dekoracje i miłość niemożliwa – opowiadania z Włoch 152
- VI. Homoseksualna tożsamość jako źródło melancholii 172
 1. Pomiędzy *Iliadą* Homera a *Damą z gronostajem* Leonarda da Vinci. Dyskusja z postawą modernistycznego estetyzmu w *Przyjaciółach* (1929) 172
 2. O bólu dojrzewania i namiętności – *Nauczyciel* (1936) 187

3. Czar cyrkowej iluzji i ryzyko wtajemniczenia w prawdę życia w <i>Zygfyrdzie</i> (1936)	207
VII. „Wśród pajęczyn i podmuchów chłodu”. Inicjacja w życie inicjacją w śmierć. O kreacji postaci mężczyzn w <i>Młynie nad Utratą</i> (1936)	216
VIII. Motyw przemijania w późnej twórczości Iwaszkiewicza	242
1. Dylematy egzystencji w <i>Sławie i chwale</i> (1956–1962)	246
2. Ucieczka przed homoseksualną tożsamością w <i>Czwartej symfonii</i> (1970)	283
3. Filmowy <i>Tatarak</i> Andrzeja Wajdy jako adaptacyjny tryptyk. Między miłością a śmiercią	299
Zakończenie	320
Bibliografia	325
Indeks nazwisk	333